

‘WE MOETEN HET LEERVERMOGEN VAN JONGE KINDEREN BETER BENUTTEN’

Kinderen begrijpen op jonge leeftijd al complexe verbanden en kunnen cognitief meer aan dan zij nu meestal op de basisschool aangeboden krijgen. Daarmee blijft hun leervermogen onderbenut en presteren kinderen minder dan waartoe ze in staat zijn, blijkt uit internationaal wetenschappelijk onderzoek. De leerkracht is de cruciale factor: hij of zij moet zich blijven ontwikkelen en zich op de hoogte blijven stellen van nieuwe onderwijswetenschappelijke inzichten. TEKST SUSAN DE BOER

Kinderen kunnen meer

Niet pas vanaf elf jaar, zoals de cognitieve ontwikkelings-theorie van Jean Piaget beschrijft, maar al veel eerder kunnen kinderen logisch redeneren en abstract denken. Vanaf een jaar of vijf leggen kinderen al causale verbanden, een voorwaarde voor het logisch kunnen denken. Pabo's hanteren nog steeds de ontwikkelingsstadia van Piaget, en dat geeft een vertekend beeld van wat kinderen kunnen, zegt Laurence Guérin, pedagoog en docent bij pabo Saxion in Deventer. "Er zijn inmiddels nieuwe onderzoeken die aantonen dat kinderen al jong causale verbanden zien. De Amerikaanse psycholoog en filosoof Alison Gopnik heeft met ingenieuze experimenten aangetoond dat baby's al causale verbanden zien tussen gebeurtenissen. Als je causale verbanden ziet, kun je een verklaringsmodel ontwikkelen waarmee je de wereld en het handelen van mensen kunt voorspellen. Vanaf drie jaar kunnen kinderen al reeksen gebeurtenissen voorspellen: als dit blokje tegen dat blokje botst, dan gaat vervolgens daar een vliegtuigje omhoog." Ook het kunnen abstraheren van het hier en nu, als...dan-redeneringen, alternatieven kunnen inzien voor plaatsgevonden gebeurtenissen, kunnen kinderen van vier of vijf jaar al. "Bijvoorbeeld: wat zou er gebeurd zijn als je moeder niet bij de ene uitgang van de school op je had gewacht, maar bij de andere. Dat vermogen moeten we benutten."

'DE ONTWIKKELINGSSTADIA VAN PIAGET GEVEN EEN VERTEKEND BEELD VAN WAT KINDEREN KUNNEN'

Een andere pleitbezorger voor het beter benutten van het leervermogen van kinderen is Kees Vernooy, lector Effectief Leesonderwijs bij Hogeschool Edith Stein in Hengelo. "Angelsaksisch onderzoek van na 1995 laat zien dat er geen periode in het leven is waarin meer wordt geleerd dan de eerste zes levensjaren. Dus is ook vroeg ingrijpen nodig om problemen met leren te voorkomen. Om te beginnen moet je hoge verwachtingen hebben en hoge doelen stellen. Al lang is bekend dat leerlingen die als zwak worden gezien veel minder moeilijke en uitdagende leerstof krijgen aangeboden dan de doorsnee of goede leerlingen. Dat is desastreuus, want het effect ervan is dat in de loop der tijd de voorspellingen van de leerkracht over de mogelijkheden van de zwakke leerlingen zullen uitkomen."

Processen en concepten begrijpen

Guérin doet voor haar promotie onderzoek naar de manier waarop het basisonderwijs omgaat met de betrekkelijk nieuwe onderwerpen democratisch burgerschap en duurzame ontwikkeling. Volgens haar vergen deze onderwerpen diepgaander kennis en inzicht dan nu wordt aangeboden. "Het lijkt nu vooral te gaan om sociale en

Laurence Guérin (1951) werkt als docent bij pabo Saxion in Deventer en is lid van de Kenniskring Daltononderwijs en Onderwijsinnovatie. Zij studeerde bedrijfseconomie en pedagogiek en bereidt een promotie voor over burgerschapsvorming en duurzame ontwikkeling op basisscholen.

Kees Vernooy (1945) is lector Effectief Leesonderwijs bij de Hogeschool Edith Stein in Hengelo. Vernooy stroomde via de ulo en de kweekschool door naar de universiteit en ontwikkelde zich tot taal- en leesspecialist. Een belangrijke, recente publicatie is 'Lezen stopt nooit' (2009), een uitgave van hogeschool Edith Stein.

morele gedragsvorming. Naar elkaar luisteren, je inleven in de ander, licht uitdoen in de gang en zuinig zijn op de natuur. Er wordt een veel te eenvoudige voorstelling van zaken gegeven, en die klopt vaak ook niet." Uit onderzoek blijkt dat kinderen van zes jaar al economische processen en concepten als winst maken, competitie tussen verkopers, wensen van consumenten, afwegingen tussen geld uitgeven of geld sparen, prima begrijpen. "We weten dat kinderen van zes, zeven, acht jaar beter ongewone of onbekende perspectieven kunnen zien, causale verbanden leggen en negatieve correlatie zien – dus hoe 'meer' kan leiden tot 'minder' – dan we dachten. Dat betekent dat de leerstof die we aanbieden in de klas complexer kan zijn. Dat we dat nu wel weten en vroeger niet komt ten dele doordat de onderzoeken zijn verbeterd. Vroeger waren experimenten taliger, waardoor kinderen niet altijd de vraag begrepen, en onderzoekers waren meer gericht op het al dan niet juiste antwoord dan op de redenering die schuilt achter het antwoord. Daarnaast zijn de omgevingsfactoren veranderd. We weten uit onderzoek dat de omgeving het begrip aanmerkelijk beïnvloedt. Een simpelere samenleving hanteert bijvoorbeeld eenvoudigere concepten van economie dan hier in het westen. Als volwassenen in de omgeving complexe economische begrippen hanteren, pikken kinderen dat op."

Realistische hoge doelen

Dat het huidige onderwijs geen recht doet aan het vermogen van kinderen complexe zaken te begrijpen ziet Guérin onder meer terug in de huidige methodes voor zaakvakken. "Wat blijkt is dat deze methodes juist simpeler zijn geworden, steeds meer plaatjes en steeds minder tekst. Dat betekent dat de inhoud verschaalt. Terwijl kinderen voor onderwijsdoelen als burgerschapsvorming

Uw leraren staan toch ook **het liefst pijnvrij voor de klas?**

Staat één van uw leraren al maanden op een wachtlijst voor een hernia operatie en staat hij in de tussentijd met pijn in zijn rug voor de klas? Zit de lerares van groep vijf al maanden thuis met pijn in haar schouder of knie omdat ze nergens behandeld kan worden? Dat is volledig onnodig!

Uw leerkrachten kunnen binnen 10 dagen bij één van de klinieken van Medinova terecht. In onze kliniek in Rotterdam zijn onze orthopedisch chirurgen gespecialiseerd in het behandelen van knie-, schouder- en enkelklachten. Daarnaast kunnen uw leerkrachten met herniaklachten ook bij onze kliniek in Rozendaal (Gelderland) terecht.

Orthopedische behandelingen worden volledig door de verzekering vergoed en omdat onze specialisten op een minimaal invasieve manier opereren zijn uw leerkrachten na hun operatie snel weer op de been.

Wilt u ook weten wat Medinova voor uw leerkrachten kan betekenen, ga dan naar www.medinova.com.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Carrière als leraar? **Het kan!**

Talent moet de ruimte krijgen. Scholen zijn druk bezig met de invoering van de functiemix. Met elkaar hebben we afgesproken om de komende jaren hard te werken aan de kwaliteit van het onderwijs. U speelt daarbij een belangrijke rol. In oktober 2011 kijken we hoe ver scholen zijn met de invoering. Bent u ook op de goede weg om uw leraren carrièreperspectief te bieden?

Op hetkaninhetonderwijs.nl vindt u praktische informatie over de functiemix. U kunt er ook ondersteuning op maat aanvragen door een functiemix-ambassadeur. Functiemix-ambassadeurs zijn collega's die reeds ervaring hebben met de invoering van de functiemix op hun school en die u graag vertellen over hun ervaringen.

Carrière als leraar? Het kan!
Dus kijk op www.hetkaninhetonderwijs.nl

en duurzame ontwikkeling kennis moeten krijgen, en inzicht in economische, ecologische en sociale verbanden. Leerkrachten moeten veel kritischer zijn ten aanzien van de methode." Daarbij moet wel rekening worden gehouden met het type kind. "Kinderen moeten ook niet overschat worden, dan begrijpen ze de stof niet of ze leren het verkeerd aan. Ook blijkt dat in een klas met goede leerlingen de zwakkere leerlingen gedemotiveerd kunnen raken." Hoge verwachtingen leiden tot hoge doelen en tot hogere prestaties, zowel bij de risicoleerling als bij het hoogbegaafde kind. Deze hoge verwachtingen moeten wel realistisch zijn, zegt Vernooy. "Het is niet realistisch om als doel te stellen dat kinderen in groep 3 een leesniveau van AVI Plus moeten halen. De wetenschap kan scholen helpen met het vaststellen van realistische hoge doelen, bijvoorbeeld door in goed opgezette projecten uit te proberen wat haalbaar is." Uit het stellen van realistische hoge doelen

'WETENSCHAPPELIJKE KENNIS BIJHOUDEN IS EEN VAARDIGHEID DIE LEERKRACHTEN NIET BEHEERSEN'

blijkt de deskundigheid van de leerkracht, met name of hij of zij effectief kan omgaan met risicokinderen. "Lage verwachtingen gaan dikwijls gepaard met een lage leerkrachtprofessionaliteit en hebben negatieve effecten voor de resultaten en het zelfvertrouwen van kinderen, vaak ontstaat dan ook probleemgedrag", aldus Vernooy, die in dit verband verwijst naar de Nieuw-Zeelandse onderzoeker John Hattie. Hattie toonde aan dat de sociaal-economische omstandigheden van leerlingen minder belangrijk zijn dan de instructievaardigheden van de leerkracht. "Leerkrachten die goede instructie geven dragen bij aan het dempen van de milieukloof", vindt Vernooy. "Ook in Nederland zijn er excellente scholen die achterstanden effectief weten aan te pakken." Doorgaande leerlijnen en goede voor- en vroegschoolse educatie spelen een rol, maar Vernooy wil het belang ervan niet overschatten. "De doorgaande lijn mag niet een alibi zijn om de verantwoordelijk voor bepaalde leerlingen door te schuiven naar het voortgezet onderwijs."

'Tiger mom'

Zowel Guérin als Vernooy zien de nadruk die de samenleving en scholen leggen op de basisvaardigheden taal en rekenen en 'opbrengstgericht werken' vooral als positief. Voorlopig is er geen kans dat de Nederlandse school een geïnstitutionaliseerde versie van de 'tiger mom' wordt. "Het gevaar dat we te cognitief te werk gaan is nog lang niet in zicht", zegt Guérin. "Ik vind bovendien dat pedagogische programma's als de Vreedzame school en de Leerlijnen Argumenteren van de SLO te gericht zijn op procedures en te weinig op de inhoud. Als je debatteert, gaat het er

niet alleen om dat je begrip en respect moet hebben voor elkaar, maar ook om kennis van het onderwerp." Kees Vernooy stelt vast dat sociaal-emotionele problemen vaak gepaard gaan met problemen op het gebied van taal en rekenen. Wel ziet hij in de praktijk dat ouders steeds meer druk uitoefenen. "Er zijn cursussen Cito Eindtoets en huiswerkklassen en er zijn steeds meer ouders die proberen te voorkomen dat hun kind naar het vmbo gaat."

Universiteiten, pabo's en het onderwijsveld zelf zouden zich deze inzichten moeten aantrekken, vinden Guérin en Vernooy. Vernooy: "We moeten veel meer de kwaliteit van ons onderwijs verbeteren vanuit de inzichten van de onderwijswetenschappen. In mijn projecten maak ik gebruik van Angelsaksisch onderzoek. Nederlandse universiteiten bemoeien zich bijna niet op een praktisch niveau met het onderwijs. Het effect van buitenlandse onderzoeksresultaten kun je zien in bijvoorbeeld Enschede, waar kinderen het op het gebied van lezen en rekenen ondanks een sociaal-economische achterstand veel beter doen dan het landelijk gemiddelde." Volgens Guérin is een sleutelrol weggelegd voor de pabo's. "Wetenschappelijke kennis bijhouden is een vaardigheid die leerkrachten niet beheersen. Vaak zijn de publicaties in het Engels en wordt er academisch jargon gebruikt. Op de pabo worden leerkrachten niet voorbereid op het lezen van wetenschappelijk onderzoek en het kritisch bevragen voor toepasbaarheid in de eigen praktijk. Ook kan de informatiedichtheid en de kwaliteit van kennis op de pabo verbeterd worden. Zowel aan leerlingen als aan studenten worden nu te lage eisen gesteld." |

CONFERENTIE 'GEEF TE DENKEN'

Op 25 mei 2011 organiseert het lectoraat Dalton-onderwijs en Onderwijsinnovatie van pabo Saxion in samenwerking met het Programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling in Deventer de landelijke conferentie 'Geef te denken'.

Zowel democratische burgerschapsvorming als duurzame ontwikkeling vragen kinderen mee te denken over ingewikkelde vraagstukken. Leren zij dat voldoende op de basisschool? Of menen we dat ze dat nog niet kunnen? Naar aanleiding van een (internationale) expertmeeting over wat middenbouwleerlingen eigenlijk aankunnen en of het onderwijs pedagogisch uitdagender kan. Laurence Guérin is een van de sprekers en gaat in op de nieuwste inzichten rond de cognitieve ontwikkeling van basisschoolleerlingen.

Meer informatie: www.saxion.nl/onderwijsinnovatie/conferentie/uitnodiging of mail naar conferentie.kcoi@saxion.nl.